

Arby klockstapel

Antikvarisk medverkan vid reparation
av Arby klockstapel

Arby kyrka, Arby socken, Kalmar kommun, Kalmar län, Småland,
Arby församling, Växjö stift

ARBY | Ulrika Haraldsson

KALMAR LÄNS MUSEUM
Kyrkoantikvarisk rapport 2016

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet utför antikvarisk medverkan vid förändringar och renoveringar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/bebyggelsemiljöer. Flera medarbetare är också certifierade som sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt Plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Antikvarisk medverkan – vad är det?

Alla kyrkor och kyrkogårdar tillhörande svenska kyrkan byggda före 1940 är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Denna lag används också för att skydda vissa andra byggnader, så kallade byggnadsminnen. I Kalmar län handlar det om ca 135 byggnader, bebyggelsemiljöer, parker etc. När en sådan skyddad miljö ska förändras krävs ett särskilt tillståndsbeslut från länsstyrelsen, som får ställa villkor om hur åtgärderna ska utföras. Samma sak gäller när länsstyrelsen fattar beslut om så kallade byggnadsvårdsbidrag till olika kulturhistoriskt värdefulla miljöer eller byggnader runt om i länet.

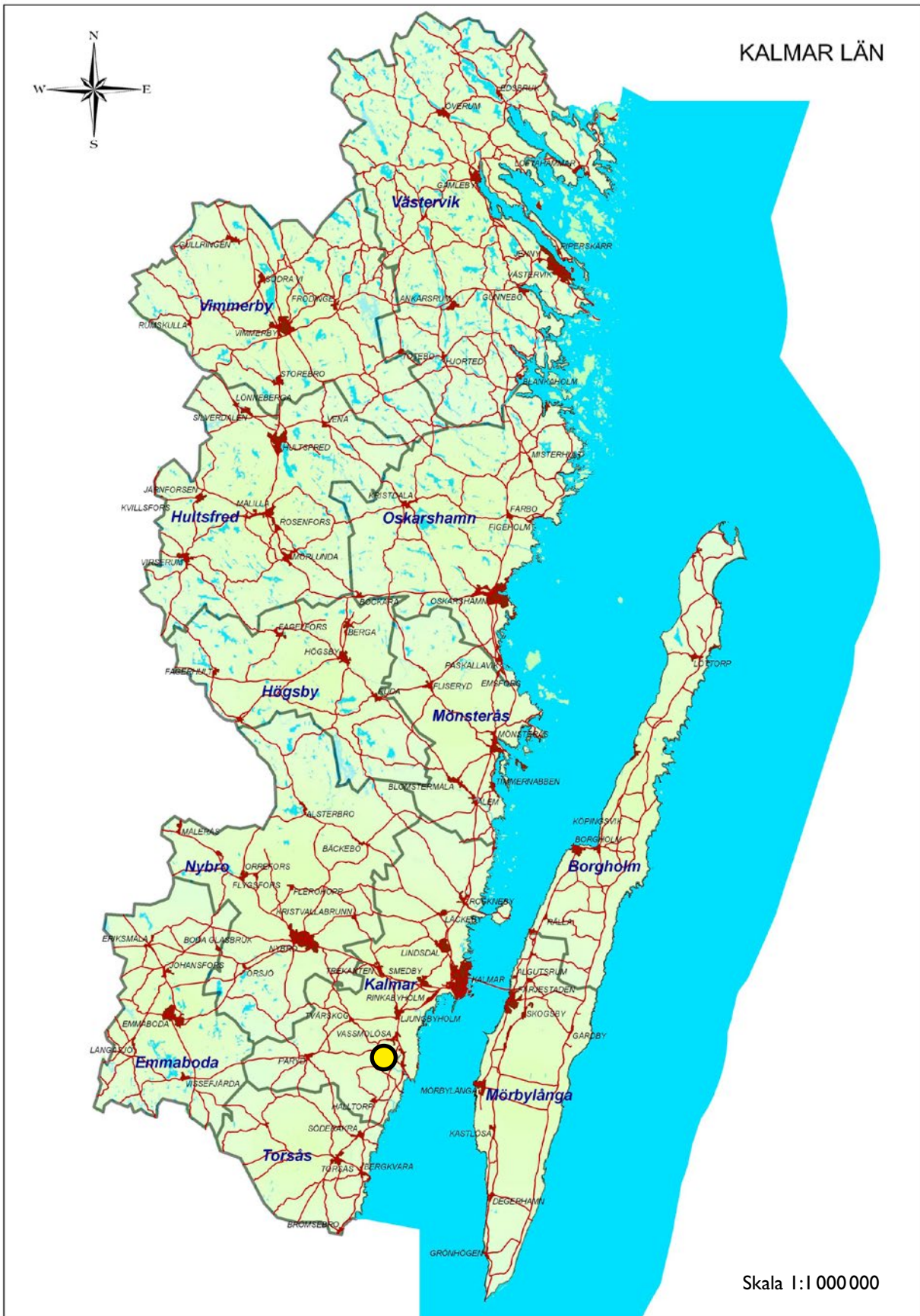
För att åtgärderna ska genomföras enligt länsstyrelsens beslut, med antikvariskt perspektiv och traditionella metoder och material ”som innebär minsta möjliga skada” på byggnaden eller bebyggelsemiljön ska arbetet följas av antikvarisk expertis, den antikvariske medverkande. Denne ska vara fastighetsägaren och hantverkarna behjälplig med goda råd, följa och dokumentera arbetet samt redovisa genomförda åtgärder i en rapport.

Arby klockstapel

Antikvarisk medverkan vid reparation av Arby klockstapel

Arby kyrka, Arby socken, Kalmar kommun, Kalmar län, Småland,
Arby församling, Växjö stift

Författare	Bebyggelseantikvarie Ulrika Haraldsson (UH)
Foto	Ulrika Haraldsson
Granskad av	Antikvarie Magdalena Jonsson
Layout	Stefan Siverud
Diarienummer	Kalmar läns museum: 32-183-2015 Länsstyrelsen Kalmar län: 433-1662-16
Utgivare	Kalmar läns museum 2016
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme
Beställare	Södermöre Pastorat, Prästvägen 1, 388 32 Ljungbyholm
Kontaktperson	Inger Martinsson (IM)
Hantverkare	Yngve Anderssons Bygg, Anders Andersson (AA) och Mikael Gunnarsson (MG)
Renoveringsperiod	2016 vår-höst
Fältbesök skedde	20160309 UH, IM, MG, AA och slutkontroll 20161108 UH och IM
Slutbesiktigande	Utförs av Länsstyrelsen
Övriga handlingar och digitala fotografier	Förvaras i Kalmar läns museums topografiska arkiv.

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Kort om den aktuella byggnaden

Klockstapeln stod troligen färdig 1626. Det är en stapel av trä med synliga stånbalkar samt klockhus med korstak och en mittspira med flöjel. År 1840 företogs en fullständig ombyggnad av takhuven samt en ny beklädnad av stånbalkarna och fotställningen med ekspån. Takhuven ombyggdes i samma storlek som den gamla, men åttkantig d v s med klockformad

profil. Den fick också förgylld kula och tupp på mittspiran. En del gammalt virke användes och komplettering skedde med nytt furuvirke. Snickare Olof Jacobsson från Mortorp stod för ombyggnaden. Under 1800-talets senare del och 1900-talet har endast mindre underhållsåtgärder gjorts.

Klockstapeln före renoveringen.

Utförda åtgärder

Den antikvariska medverkan har skett i samband med tillståndsgivning för aktuella åtgärder enligt Kulturmiljölagen. Tillstånd utfärdat av Länsstyrelsen Kalmar län.

Klockstapeln

Tillstånd före renovering

Klockstapelns stomme och brädinklädnad var skadad av fukt- och hackspettsangrepp. Konstruktionen hade flera lagningar sedan tidigare.

Vidtagna åtgärder

Skadad brädklädnad på stående och liggande stödben revs.

Skadat virke på bärande stomme har avlägsnats. Nytt virke likt befintligt i träslag (furu och ek), dimension och utseende skarvades i genom snedsågning. Sågat och ohyvlat, oimpregnerat och tätvuxet virke av hög kvalitet har använts. Nytt material har spikats med varmförzinkad trådspik i möte över hörn. Smidda befintliga spikar har återanvänts.

Ny brädklädnad lik befintlig i träslag (furu och ek), dimension och utseende skarvades i

genom snedsågning. Sågat och ohyvlat, oimpregnerat och tätvuxet virke av hög kvalitet har använts. Nytt material har spikats med varmförzinkad trådspik i möte över hörn. Smidda befintliga spikar har återanvänts. Dragjärn på klockstapelns horisontella stödben har återanvänts.

Alla nya delar har tjärats med Claessons Trätjära genom penselstrykning.

Kommentarer

Eftersom tjärningen av nya delar ägde rum vid lövfällningen så har en stor mängd löv fastnat i den klubbiga tjäran. Löven bör försvinna genom naturlig förmultning annars får de borstas bort manuellt vid nästa omtjärning av hela klockstapeln.

Klockstapeln före renoveringen.

Klockstapeln före renoveringen, detaljbilder.

Klockstapeln före renoveringen,
detaljbilder.

Lagd stomme på lodrätt stöbden.

Dåligt virke på horisontellt stöbden borttaget.

Klockstapeln efter reovering.

Klockstapeln efter renovering.

Klockstapeln efter renovering, detaljbilder.

Klockstapeln efter renovering, detaljbilder.

Sändlista

Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar, 3 ex och digitalt

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm, 2 ex

Södermøre Pastorat, Prästvågen 1, 388 32 Ljungbyholm

Bygg AB Y Andersson & Söner, Mortorpsvågen 8, 388 93 Ljungbyholm

Våxjö stift, Box 527, 351 06 Våxjö

Adress
Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon
0480-45 13 00

Fax
0480-45 13 65

E-post
info@kalmarlansmuseum.se